

Ways of Europe

**Van democratie en jeugd tot
de toekomst van Europa**

Ways of Europe streeft ernaar om burgerbetrokkenheid en toegang tot democratie in de EU opnieuw vorm te geven door ondervertegenwoordigde stemmen te versterken. In februari 2025 kwamen de partners van Ways of Europe bijeen in Brussel voor een transnationaal evenement gewijd aan de thema's democratie en jeugd. Het evenement omvatte een discussie met Europarlementariërs en andere betrokkenen over de rol van de EU en het maatschappelijk middenveld, het delen van 'best practices' om jongeren opnieuw te verbinden met de politiek, en de rol van kunst in het vergroten van betrokkenheid. Uit deze discussies zijn de volgende eisen voortgekomen.

Te veel jongeren in Europa voelen zich in de steek gelaten—niet alleen omdat ze aan de fysieke randen van steden en landelijke gebieden wonen, maar ook omdat ze sociale, economische en emotionele marginalisering ervaren. Onzeker wonen, preciaire banen, discriminatie en het afbrokkelen van publieke diensten maken het moeilijk om zich een toekomst voor te stellen, laat staan eraan bij te dragen. Wanneer het dagelijks leven een worsteling wordt, voelt participatie als een luxe. Wij eisen dat de Europese Unie deze omstandigheden erkent als centraal in de crisis van democratische participatie. Beleidsmaatregelen moeten het recht op stabiliteit, waardigheid en toegang tot onderwijs, huisvesting en gezondheidszorg waarborgen — want zonder deze basis is democratie een loze belofte.

Wij geloven dat democratie begint in alledaagse ruimtes—scholen, jongerencentra, gemeenschapcentra — waar mensen voor het eerst leren om gezien en gehoord te worden en om deel te nemen. Democratie wordt opgebouwd door relaties, vertrouwen en gedeelde besluitvorming. Participatie vereist aanwezigheid en zorg: luisteren dat zowel relationeel als politiek is, en ruimtes waar mensen zich uit kunnen drukken en samen handelen. Wij pleiten voor overheidsbeleid dat deze ruimtes ondersteunt — door niet-formeel onderwijs, gemeenschapspraktijken en de essentiële democratische rol van opvoeders, jongerenwerkers en cultuurmakers te erkennen. Democratie moet dagelijks geleefd worden, geworteld in gelijkheid, creativiteit en gedeelde verantwoordelijkheid.

Wij eisen een fundamentele herziening van het formele onderwijssysteem in Europa. Scholen moeten meer zijn dan plaatsen van passieve overdracht — ze zouden dynamische omgevingen moeten zijn waar jongeren leren zichzelf te uiten, deel te nemen en verantwoordelijkheid te nemen als democratische burgers. Vandaag worden studenten te vaak gereduceerd tot een 'niet-wetende' positie, waarin van hen wordt verwacht dat ze luisteren zonder bij te dragen, terwijl ruimtes voor creativiteit, kunst en debat steeds kleiner worden. Burgerschapsvorming wordt vaak gereduceerd tot opvulling of gegeven door onvoorbereide docenten, wat het idee versterkt dat participatie bijkomstig of zelfs irrelevant is. Dit ondermijnt het geloof van jongeren in hun vermogen om invloed uit te oefenen op de wereld om hen heen. De Europese Unie moet het voortouw nemen in het bevorderen van een onderwijssysteem dat kritisch denken, politieke zeggenschap en betekenisvolle participatie stimuleert — een systeem dat in synergie werkt met niet-formeel onderwijs, jongerenwerk en gemeenschapsinitiatieven. De democratie van de toekomst begint met hoe we vandaag onderwijzen.

Wij vinden dat het verlagen van de stemgerechtigde leeftijd naar 16 een belangrijke stap is richting politieke inclusie, maar dit moet gepaard gaan met echte ondersteuning voor politiek begrip. In onze ervaringen met Words of Europe en Ways of Europe hebben we gezien dat veel jongeren — vaak zelfs boven de 18 — moeite hebben om zich met de politiek te verbinden, niet uit apathie maar omdat ze geen toegankelijke, zinvolle hulpmiddelen hebben om deze te begrijpen. Het huidige politieke landschap is complex, en sociale media vervormen vaak meer dan ze informeren. Daarom pleiten wij voor meer investeringen in burgerschapsvorming en kritische mediawijsheid, en voor formele erkenning van het essentiële werk van jongerenwerkers, opvoeders en verenigingen. Een stem zou afhankelijk moeten zijn van het vermogen

om te begrijpen wat er op het spel staat — en het is onze collectieve verantwoordelijkheid om dat vermogen bij alle burgers te ontwikkelen.

Wij eisen dat de Europese Unie kunst, cultuur en media prioriteit geeft als essentiële talen voor politieke betrokkenheid. Kunst is geen decoratie — het is een transformerende praktijk die expressie bevordert, dominante verhalen uitdaagt en gemeenschappen opbouwt. Creativiteit stelt jongeren, vooral degenen die tot zwijgen zijn gebracht door discriminatie of uitsluiting, in staat hun stem te vinden en te gebruiken. Instellingen moeten artistieke en digitale vormen van politieke expressie ondersteunen, ruimtes die lokale verhalen verbinden met Europese gesprekken, en creatieve praktijken in het onderwijs die verder gaan dan de grenzen van formele systemen.

Wij eisen dat democratische instrumenten zoals het Europees Burgerinitiatief en de Conferentie over de Toekomst van Europa uitgroeien tot permanente, effectieve mechanismen die leiden tot echt beleid, niet tot symbolische raadplegingen. Participatie moet een doorlopende, geleefde ervaring zijn — geen uitzonderlijke gebeurtenis — en moet geworteld zijn in vertrouwen, aanwezigheid en gedeelde besluitvorming. Wij pleiten voor de structurele betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld bij beleidsvorming, de creatie van democratische ruimtes op alle niveaus — van lokaal tot transnationaal — en de toewijzing van voldoende middelen om ervoor te zorgen dat iedereen, vooral de meest gemarginaliseerden, volledig kan deelnemen, ongeacht hun juridische of sociale status.

Wij eisen dat alle beleidsmaatregelen binnen de EU-instellingen worden beoordeeld met een intersectionele benadering. Omdat ongelijkheden inherent met elkaar verbonden zijn, moeten beleidsmaatregelen worden onderzocht en op elkaar worden afgestemd op hun potentiële impact op gemarginaliseerde gemeenschappen. Dit zorgt ervoor dat er geen wetgeving wordt aangenomen die de impact ervan negeert en verbetert daardoor het vertrouwen in het proces en de instellingen.

Wij verwerpen het idee van “onmogelijke gevallen”. Wanneer participatie mislukt, komt dat niet omdat mensen onbereikbaar zijn, maar omdat systemen hebben gefaald in luisteren, aanpassen en opnemen. Wij eisen dat instellingen de verantwoordelijkheid nemen om de voorwaarden te scheppen die betrokkenheid voor iedereen mogelijk maken. Dit betekent investeren in toegankelijke, inclusieve en zorgzame omgevingen — vooral voor degenen die structurele barrières ervaren. Iedereen, en vooral elke jongere, heeft het recht om gezien en gehoord te worden en serieus genomen te worden in het vormgeven van de toekomst van Europa.

Wij roepen instellingen op om hun inzet voor inclusie, respect en gelijkheid te versterken door effectieve mechanismen te creëren om haatdragende verhalen en desinformatie tegen te gaan die de democratische en sociale samenhang bedreigen. De Europese Unie moet krachtig stelling nemen tegen pogingen om de samenleving te verdelen en democratische waarden te ondermijnen.

Wij zien een Europa voor ons dat niet alleen democratisch is in principe, maar ook in de praktijk — geworteld in gelijkheid en echte participatie. Dit betekent een toekomst bouwen waarin democratie continu is in plaats van episodisch, waarin participatie verder gaat dan symbolische gebaren en transformerend wordt, en waarin onderwijs en zorg worden erkend als politieke handelingen die essentieel zijn voor rechtvaardigheid. Wij roepen instellingen, het maatschappelijk middenveld, opvoeders en jongeren op om samen deze toekomst vorm te geven.

